

KESKKONNAAGENTUUR

Kuidas kliimamuutused meie igapäeva hakkavad mõjutama?

TAIMAR ALA

KESKKONNAAGENTUUR

26.10.2021

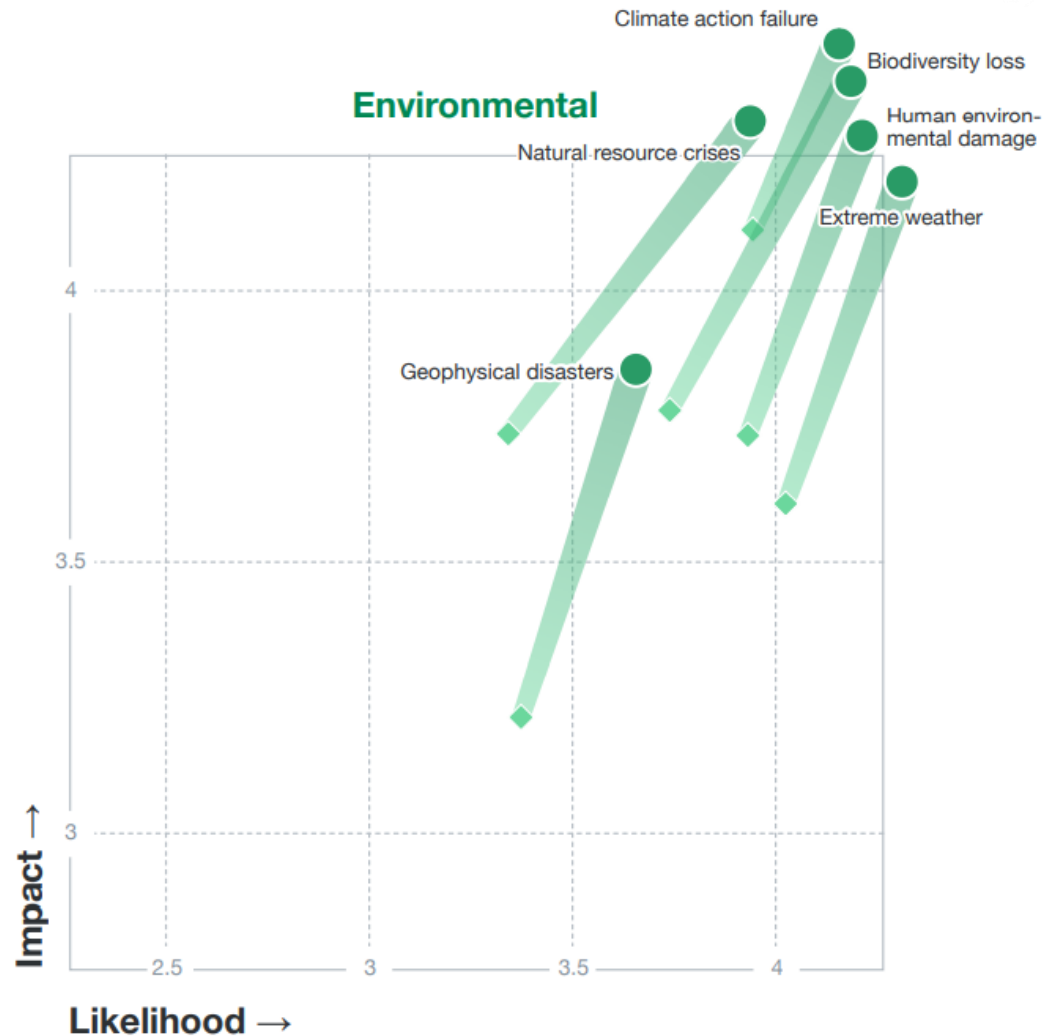
MIKS ME RÄÄGIME KLIIMAMUUTUSTEST

Globaalsed riskid

„Kliimamuutused – mille suhtes ei ole keegi immuunne, ega saa end selle vastu ka vaktsineerida – on jätkuvalt katastroofilised: “kliimameetmete ebaõnnestumine” on globaalse küsitluse põhjal kõige mõjukam ning teine kõige tõenäolisem pikaajaline risk“

The Global Risks Report, World Economic Forum 2021

Ilma, kliima ja veega seotud ohud

Globaalselt (1970–2019) :

- ✓ enam kui 11 000 registreeritud katastroofi
- ✓ üle 2 miljoni surma
- ✓ 3.64 triljonit USD majanduslikku kahju (keskmiselt 202 miljonit USD iga päev)

Euroopas (1970–2019) :

- ✓ 1 672 registreeritud katastroofi
- ✓ 159 438 surma
- ✓ 476.5 miljardit USD (ca 410 miljardit EUR) majanduslikku kahju

Üleujutused (38%) ja tormid (32%) olid katastroofide kõige levinumad põhjused, aga kõige enam surmajuhtumeid (93%) põhjustasid äärmuslikud temperatuurid, mis on 50 aastaga võtnud 148 109 inimelu.

WMO Atlas of Mortality and Economic Losses from Weather, Climate and Water Extremes (1970-2019), WMO 2021

Äärmuslikud sündmused Euroopas 2020

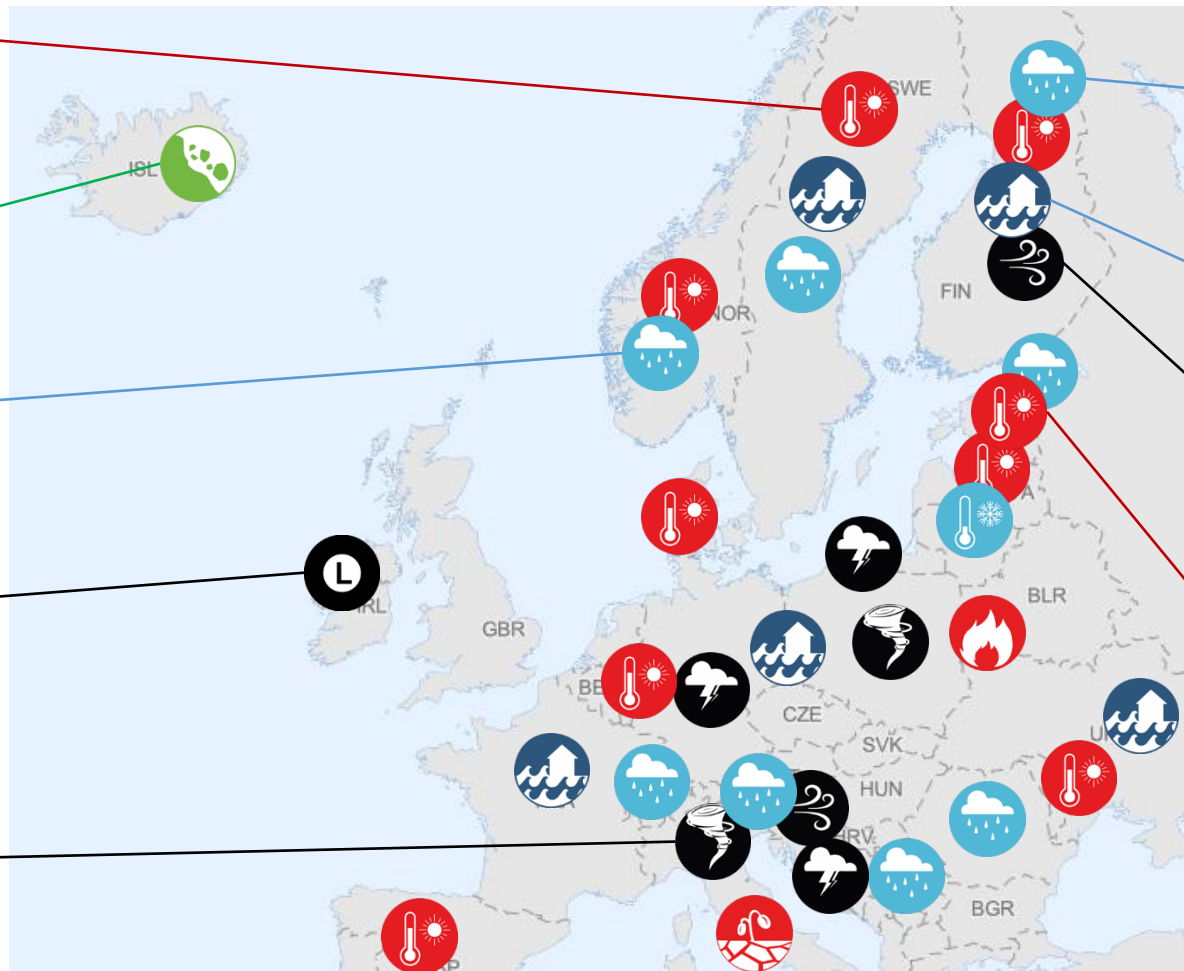
Kuumalaine mitmel pool
Skandinaavias, temperatuurid
üle 30°C
/Juuni 2020/

Pikaajalised tugevad sajud,
maalihked, enam kui 600
inimest evakueeritud
/Detsember 2020, Island/

Tugev sadu, rahvuslikud 15-
60 minuti sajurekordid
/August 2020, Norra/

Torm Ellen 'kategoria 1'
orkaani tuultega, 130 000
majapidamist elektrita
/August 2020, Iirimaa/

Tornaadod, hävitav tuul,
rahe, üleujutused,
inimkaotused, miljonite
ulatuses kahju
/August 2020, Põhja-Itaalia/

Rekordiline lumesadu (1.25
m) Soomes, äärmuslik
lumesadu Norras, tuisk tuule
puhangutega 111 km/h tõi
kaasa 1.5 m lund 24 tunni
jooksul Islandil
/Aprill 2020/

Üleujutused Rootsis ja
Soomes
/Mai 2020/

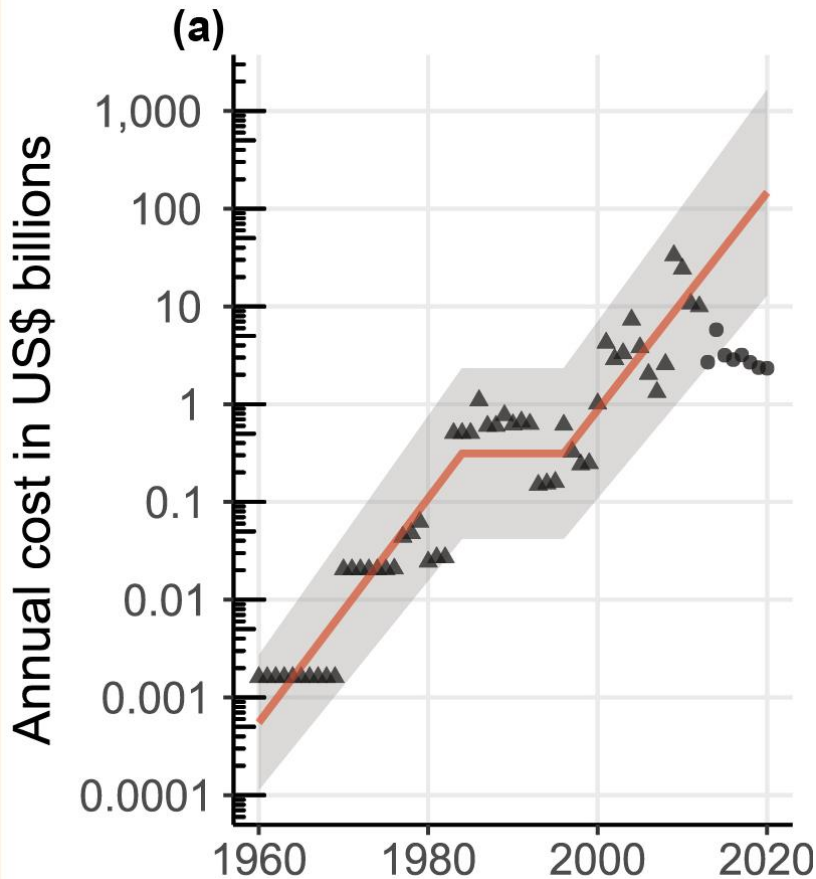
Torm Aila hävitavate tuulte,
tugeva saju, kõrgete
lainetega, 90 000
majapidamist elektrita
/September 2020, Soome/

Rekordiliselt soe aasta: Läti
(anomaalia +2.4°C), Leedu
(+2.5°C), Norra (+1.9°C), Eesti
(+2.9°C), Rootsi (+2.0°C).
Mitmetes riikides oli ka talv
erakordselt soe.

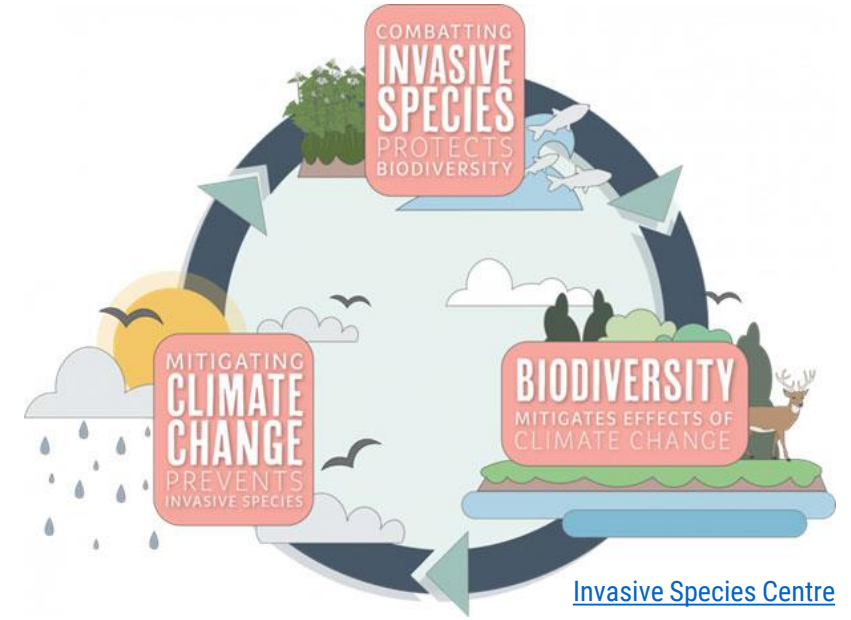
Ohud elurikkusele

Kliima muutus soodustab invasiivsete võõrliikide levikut. See on omakorda ohuks looduslikule mitmekesisusele, mis aitab leevendada kliimamuutuse mõjusid.

[Economic costs of invasive alien species across Europe](#)

Lisaks mõjule looduslikele liikidele on invasiivsetel liikidel ka suur majanduslik mõju.

Hinnanguliselt on ajavahemikul 1960 – 2020 invasiivsed võõrliigid Euroopas „maksma läinud“ 140 miljardit USD (120 miljardit EUR).

Maksumus on iga kümnendiga kasvanud ca kümme korda.

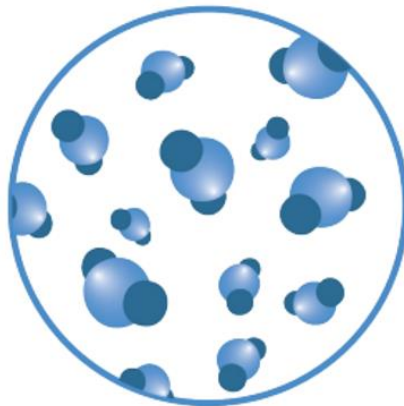
MIDA TEADLASED ÜTLEVAD

Kliimamuutused 2021: loodusteaduslik alus, IPCC

- ✓ Hiljutised muutused kliimas on laialt levinud, kiired ja intensiivistuvad. Need on tuhandete aastate jooksul enneolematud.

CO₂
kontsentratsioon

Kõrgeim
vähemalt
2 miljoni aasta vaates

Meretaseme
tõus

Kiireim kasv
vähemalt
3000 aasta vaates

Arktika merejää
ulatus

Madalaim tase
vähemalt
1000 aasta vaates

Liustike
taganemine

Ennenägematu
vähemalt
2000 aasta vaates

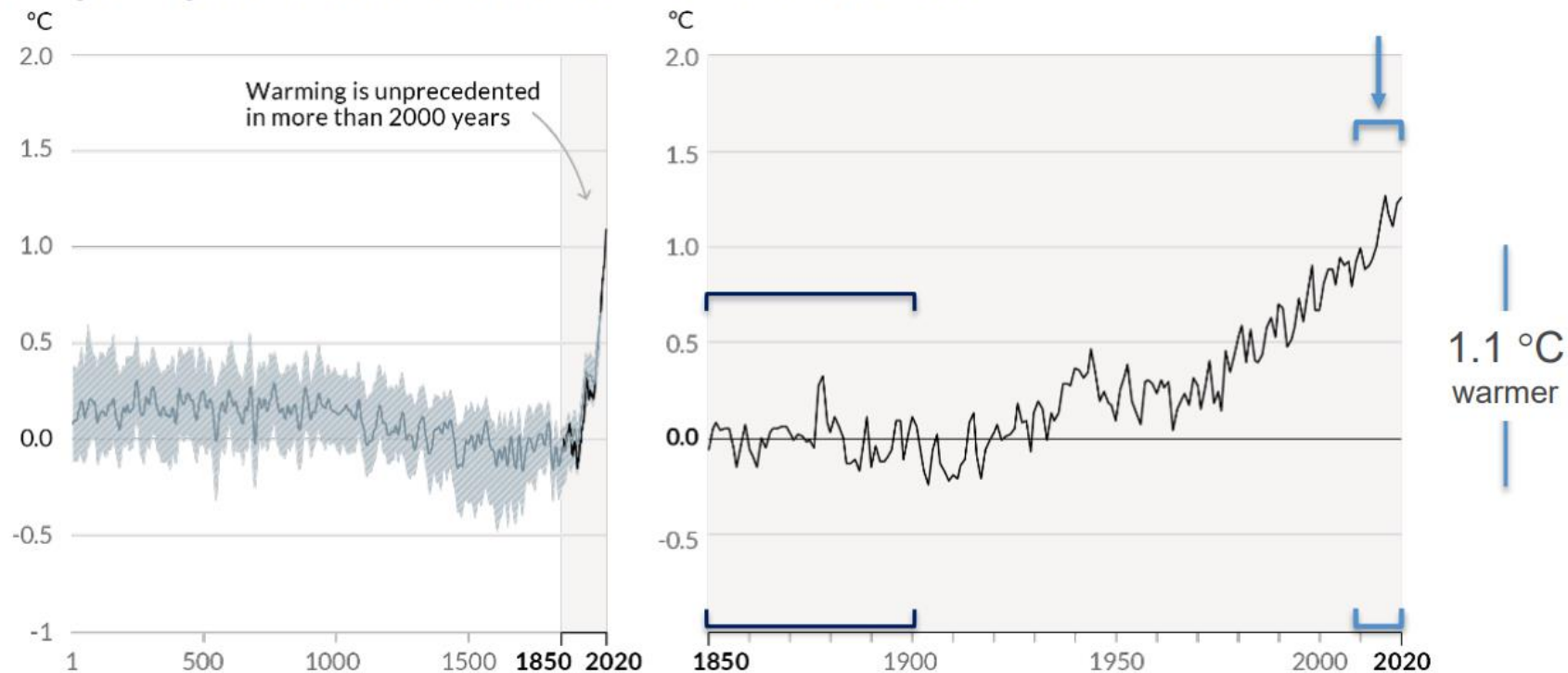

Kliimamuutused 2021: loodusteaduslik alus, IPCC

- ✓ On üheselt mõistetav, et inimõjul on atmosfäär, ookean ja maa soojenenud kiirusega, mis on enneolematu vähemalt 2000 aasta jooksul.

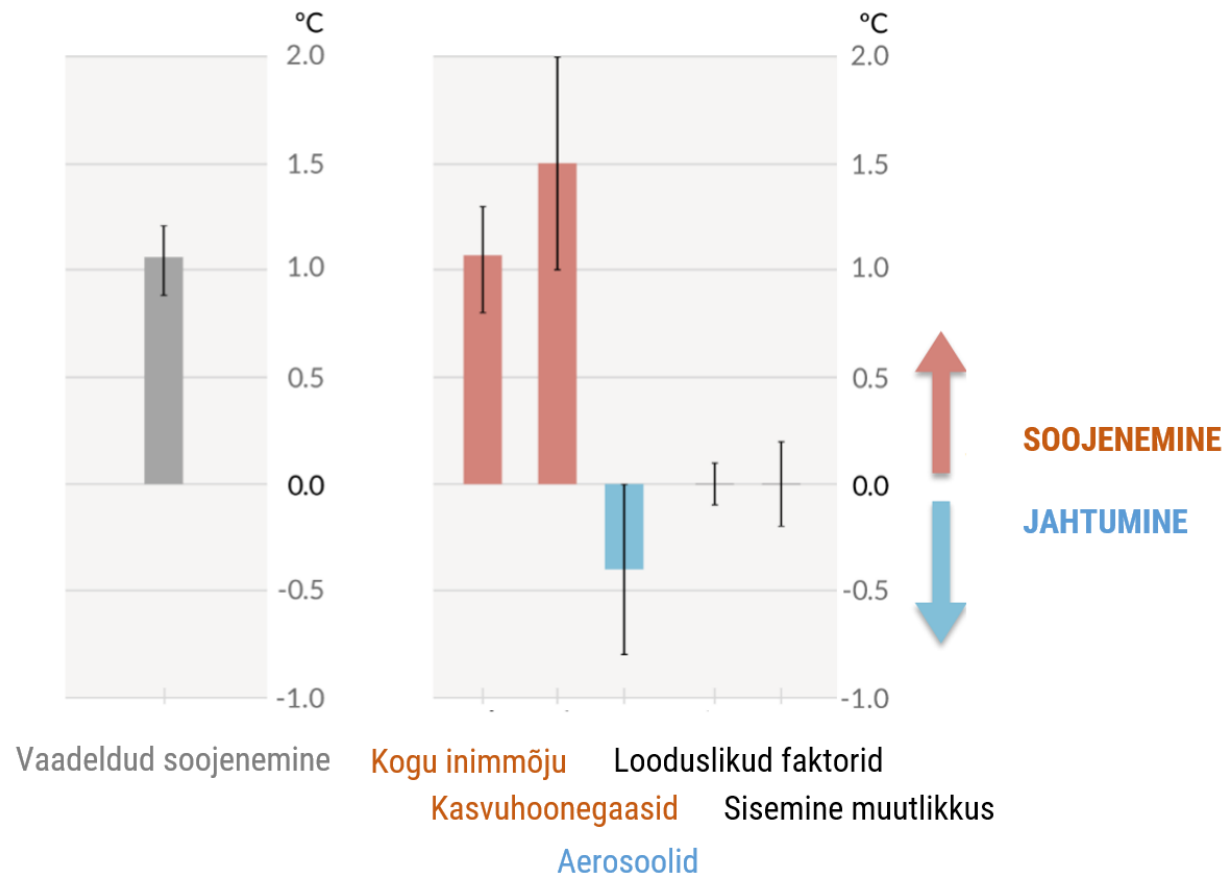
Changes in global surface temperature relative to 1850-1900

Kliimamuutused 2021: loodusteaduslik alus, IPCC

- ✓ Vaadeldud soojenemine on põhjustatud inimtegevusest tulenevatest heitkogustest. Kasvuhoonegaaside tekitatud soojenemist varjab osaliselt aerosoolide põhjustatud jahtumine.

Kliimamuutused 2021: loodusteaduslik alus, IPCC

- ✓ Inimtekkelised kliimamuutused muudavad äärmuslikud sündmused sagedasemaks ja tõsisemaks.

Äärmuslik kuumus
(sagedasem,
intensiivsem)

Tugev vihmasedu
(sagedasem,
intensiivsem)

Põud
(suurem tõenäosus
mõnes piirkonnas)

Tuleohtlik ilm
(sagedasem)

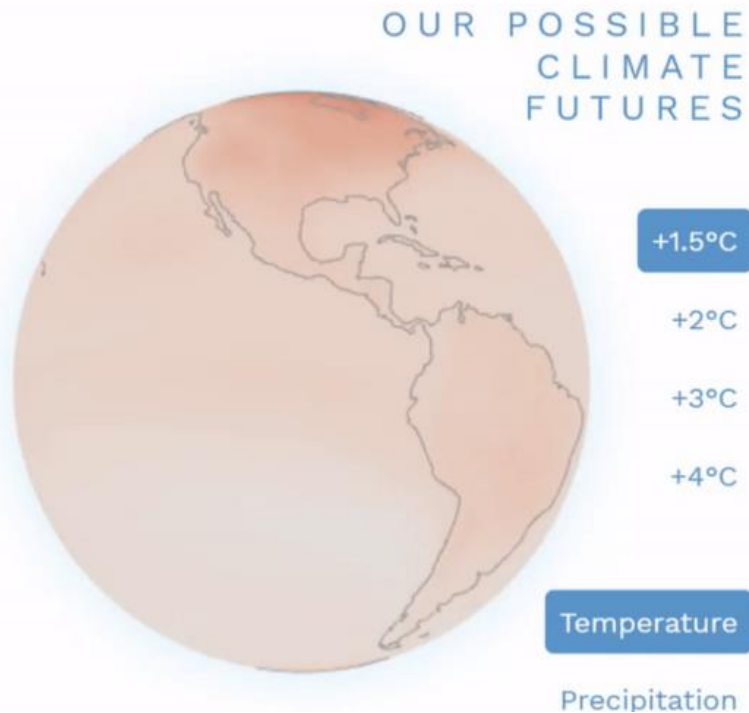
Ookean
(soojenemine,
hapestumine,
hapniku kadu)

Kliimamuutused 2021: loodusteaduslik alus, IPCC

- ✓ Kliimamuutused mõjutavad kogu Maad, piirkonniti võivad muutused olla erinevad ning need võimenduvad koos jätkuva soojenemisega.

Interactive atlas

<https://interactive-atlas.ipcc.ch/>

#IPCCData

#IPCCAtlas

Kliimamuutused 2021: loodusteaduslik alus, IPCC

- ✓ Muutused kliimasüsteemis on pöördumatud. Mõnda aga võiks aeglustada ja teisi peatada soojenemise piiramisega.

Ookeani temperatuur
tõuseb

Gröönimaa jääkate
sulab

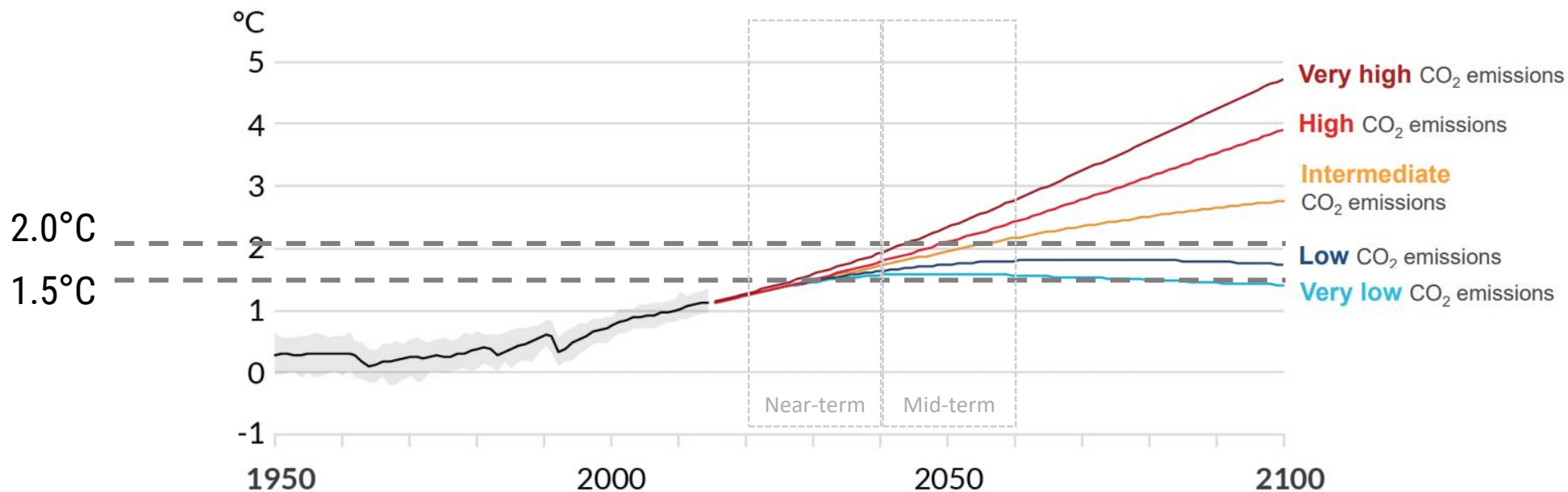
Merepinna tase
tõuseb

Kliimamuutused 2021: loodusteaduslik alus, IPCC

- ✓ Kui kasvuhoonegaaside heitkoguseid ei vähendata kohe, kiiresti ja ulatuslikult, on soojenemise piiramine 1.5°C-ni kättesaamatu.

Future emissions cause future additional warming

MIS MEIST SAAB

Tuleviku kliima Põhja-Euroopas

- ✓ Temperatuur tõuseb enam kui maailma keskmine ↑
- ✓ Kuumalainete, sh mere kuumalainete, sagedus ja intensiivsus kasvab ↑

- ✓ Külmalainete esinemine väheneb ↓
- ✓ Meretase tõuseb enam kui maailma keskmine, välja arvatud Läänemere piirkonnas. ↑
Äärmuslikud meretasemed muutuvad sagedasemaks.

- ✓ Suureneb talvine sademete hulk, äärmuslikud sajud ja üleujutused sagenevad ↑
- ✓ Jõgede üleujutuse tõenäosus väheneb (soojenemisel 2°C ja üle selle) ↓

- ✓ Liustike, igikeltsa ja lumekatte ulatus ning lume hooajaline kestus väheneb ↓
- ✓ Tugevad tormid sagenevad (tõenäoline soojenemisel 2°C ja üle selle) ↑

Temperatuuri tõusuga seotud riskid

Global Mean Surface Temperature

Reinforced by extreme events (e.g. flood, drought, heatwaves, and wildfires)

ELi pikaajaline strateegia - kliimaneutraalsus

- ✓ Eesmärk saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus – kasvuhoonegaaside (KHG) netonullheitega majandus.
- ✓ Kõikidel sektoritel – energiasektorist tööstuse, liikuvuse, hoonete, põllumajanduse ja metsanduseni – on siin oma roll.

[Avaleht](#) > [Politiikavaldkonnad](#) > [Klimamuutused](#)

Pariisi kliimakokkulepe

Ülemaailmne juhtpositsioon kliimameetmete valdkonnas

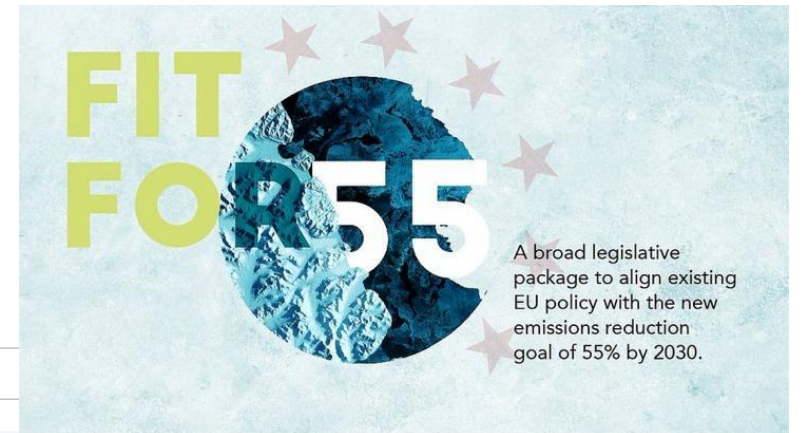

Õigus

Home > Strateegia > Priorities 2019-2024 > Euroopa roheline kokkulepe

Euroopa roheline kokkulepe

Siht saada esimeseks kliimaneutraalseks maailmajaoks

Euroopa kliimaseadus – kliimaneutraalsuse saavutamine 2050. aastaks

MIDA KESKKONNAAGENTUUR TEEB

Kliimamuutustega kohanemiseks

✓ Kliima jälgimine

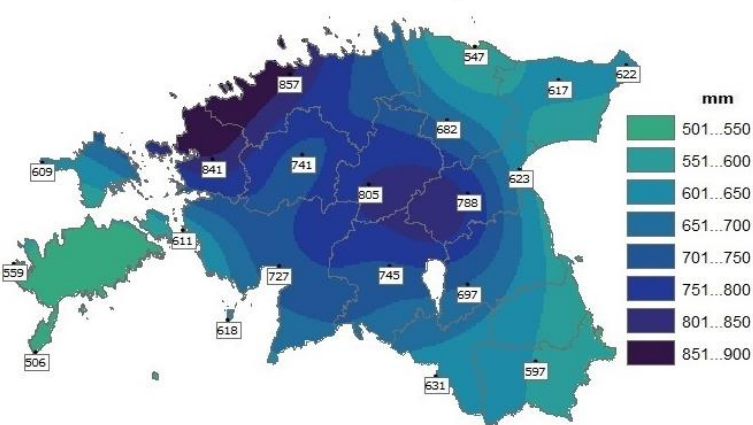
✓ Kliimainfol põhinevad teenused

✓ Varajane hoiatus

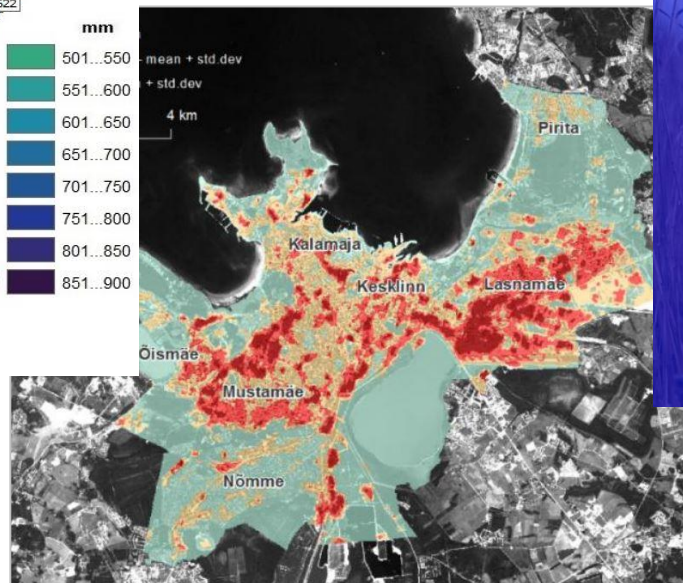
✓ Kaasamine ja teadlikkuse tõstmine

Meteoalarm.org

mm
501...550
551...600
601...650
651...700
701...750
751...800
801...850
851...900

ILM+

The first national weather app ILM+

Estonia is small, but the weather can often be very moody. We have developed the first national weather app ILM+ so you could always be up to date with the latest weather news, prepare against unexpected and dangerous weather phenomena, and share weather information yourself.

GET IT ON **Google Play**

Download on the **App Store**

ILM+ app interface showing: Kuusiku, 11.00 nearest station, +22.6°C, Feels like +21.8°C, 11 m/s, 42 m/s, 0.0 mm, 1015.6 hPa, 04:09:22:31, 11.06 risk of thunder (Updated: 11.06.2021 06:13), Kehtna vald, 11.06, Today Tomorrow Sunday Monday

Kliimamuutuste leevendamiseks

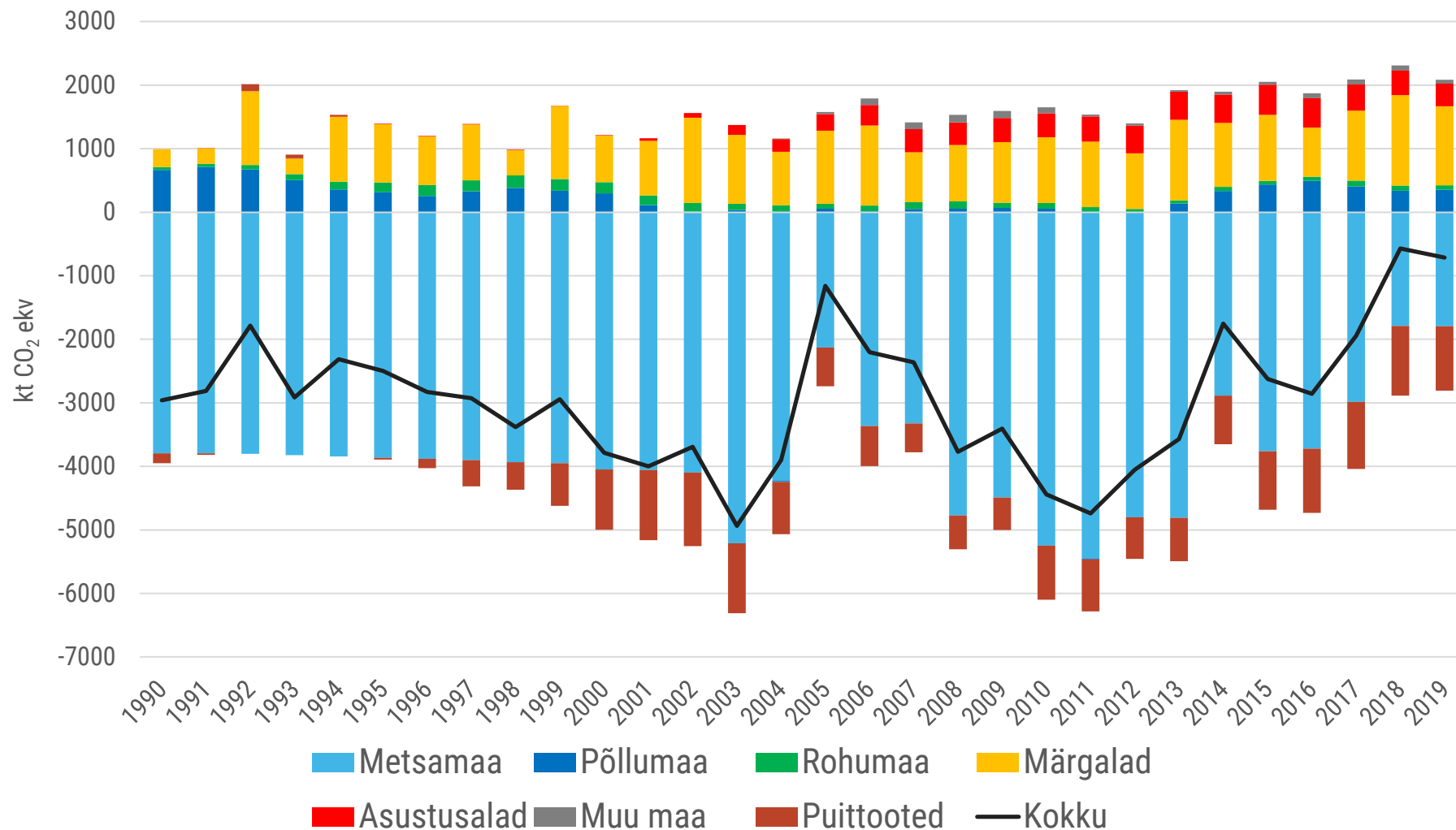

LULUCF - maakasutus, maakasutuse muutus ja metsandus

- ✓ Üks kuuest riiklikud kasvuhooonegaaside inventuuri valdkonnast.
- ✓ Põllumajandus, metsandus ja muu maakasutus annavad umbes 23% inimtekkeliste kasvuhooonegaaside heitkogustest (IPCC, 2020).
- ✓ LULUCF sektori tegevustega saab toetada kasvuhooonegaaside atmosfäärist eemaldamist ja looduslike süsiniku neeldajate säilimist.

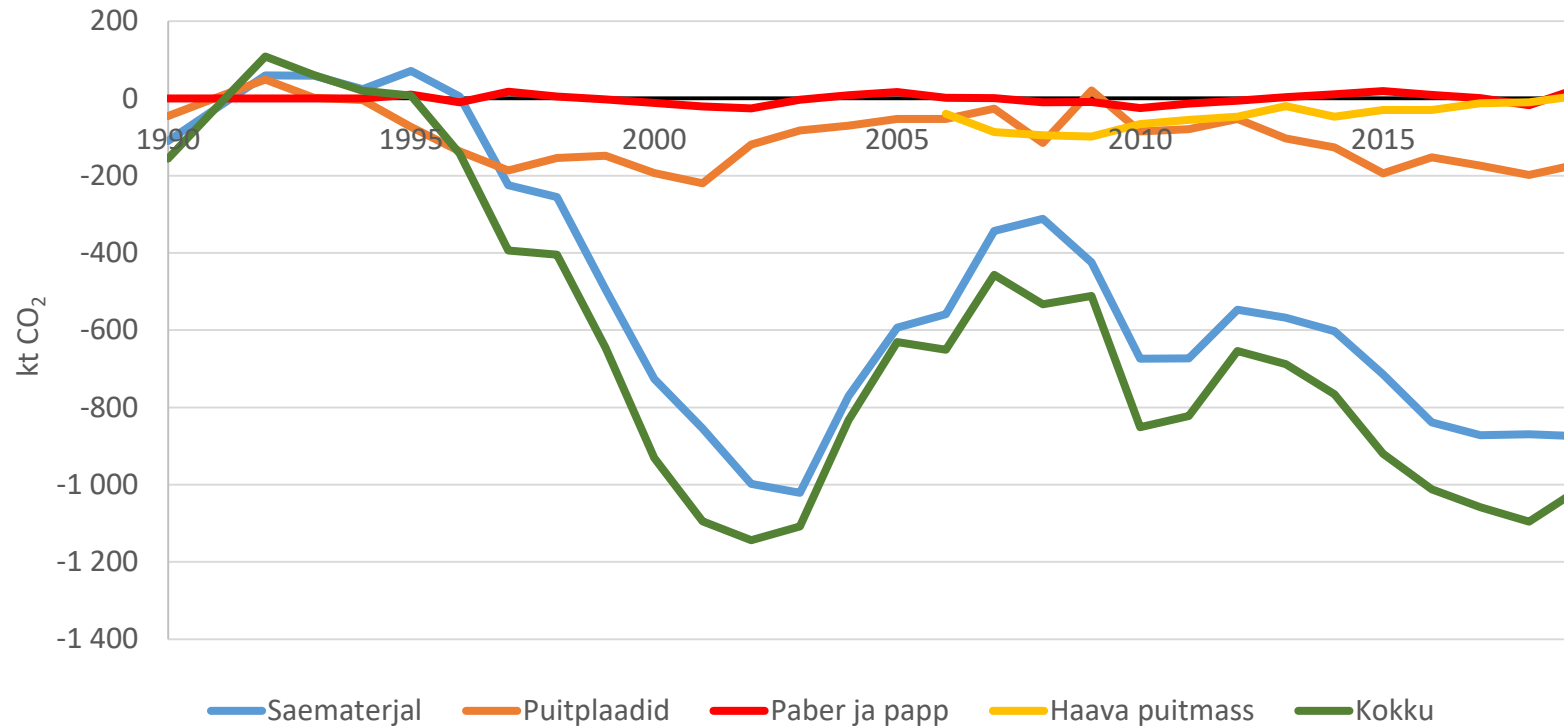

KHG inventuuri LULUCF sektori netoheide 1990.–2019. aastal, kt CO₂ ekv

Puittooted - netoheide

Puittoodetesse süsiniku sidumine (kt CO₂) 1990.–2019. aastal

2019. a puittoodete kategooria netoheide: -1015 kt CO₂ ekv

Poollaguajad: paber ja papp (2 a)
puitplaadid (25 a)
saematerjal (35 a)

Kliimamuutuste leevendamiseks

Heas seisundis, terviklikud ja sidusad looduslikud ökosüsteemid ning toimiv rohetaristu

Ökosüsteemiteenuste kontseptsioon – loodusest pärinevad meie elukeskkonna säilitamiseks ning heaolu tagamiseks vajalikud hüved, mis tuleb ära kaardistada ning nende (ka raskesti hoomatavate hüvede) väärtusega arvestama hakata.

ELME projekt – Eesti ökosüsteemide ja looduse hüvede üleriigiline (ja ruumiline) käsitus:

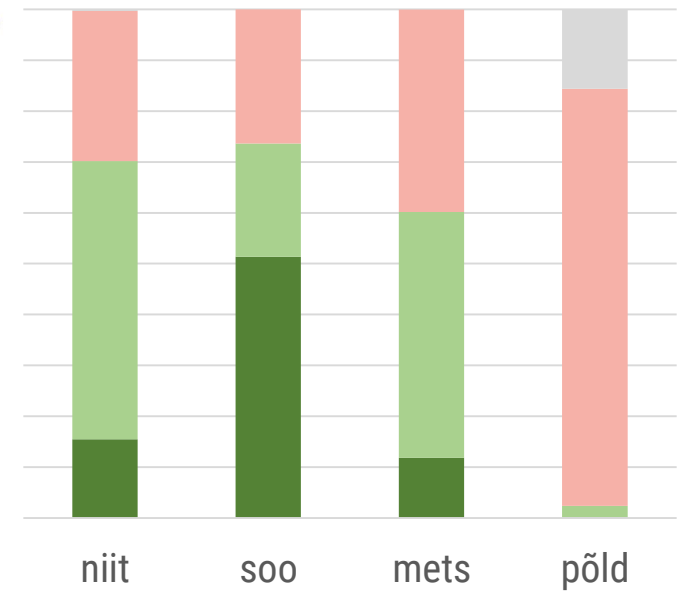
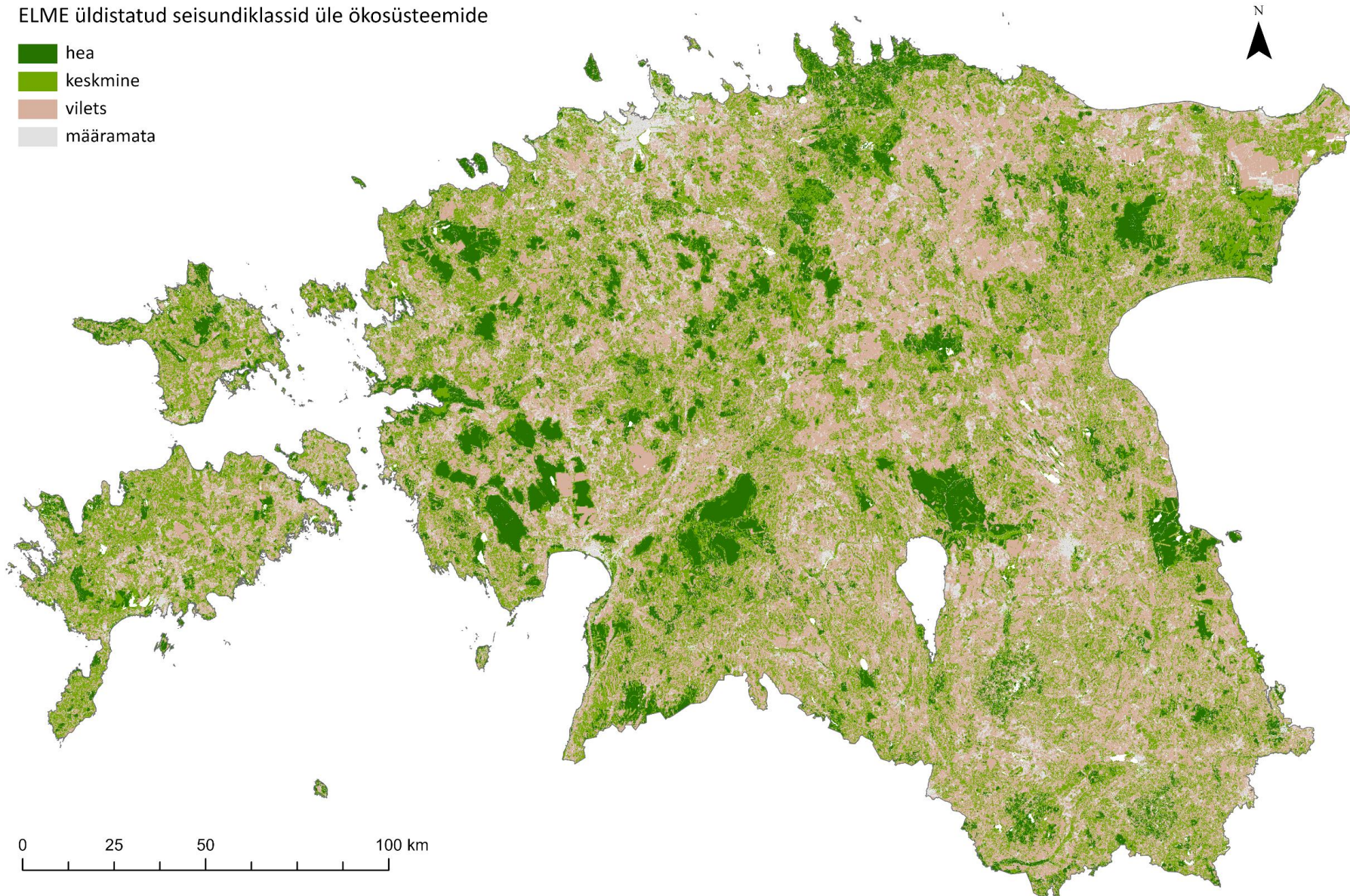
- 2019–2020:
  - ✓ maismaaökosüsteemide **seisund** ja **sidusus**
  - ✓ looduse hüvede kogused ja paiknemine – 27 **ökosüsteemiteenust** (u 70 indikaatorit)
- 2021–2023: looduse hüvede sotsiaalmajanduslik hindamine
- Tulemiks kaardikihid – arvestamiseks KMHdes, maakasutuse planeerimisel, majandusarvepidamises, kasutamiseks tavalisele looduses liikujale jne.

Maismaaökosüsteemide seisund Eestis

ELME üldistatud seisundiklassid üle ökosüsteemide

- hea
- keskmine
- vilets
- määramata

- hea
- keskmine
- vilets
- määramata

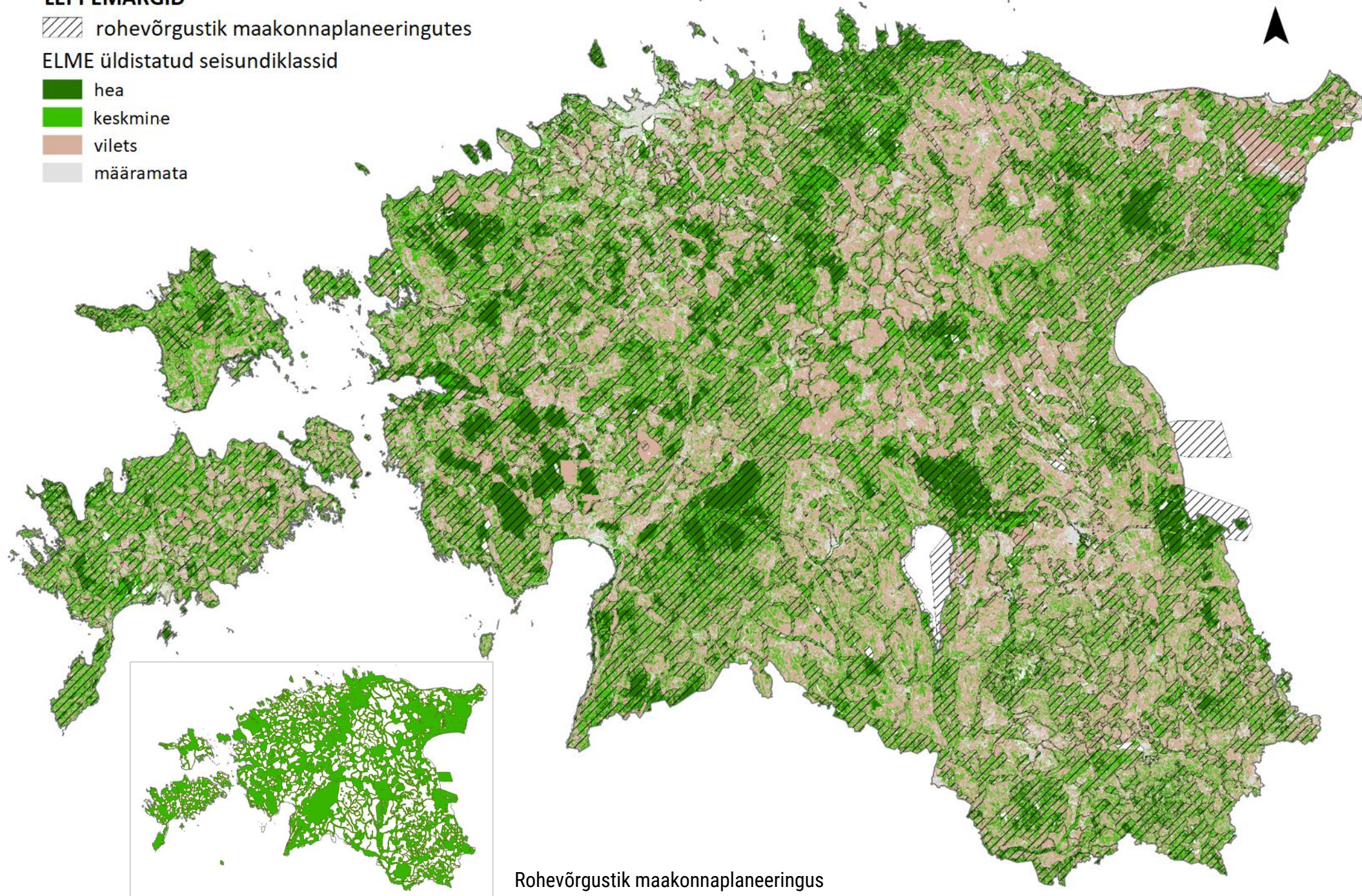
0 25 50 100 km

LEPPEMÄRGID

 rohevõrgustik maakonnaplaneeringutes

ELME üldistatud seisundiklassid

- hea
- keskmine
- vilets
- määramata

Rohevõrgustik maakonnaplaneeringus

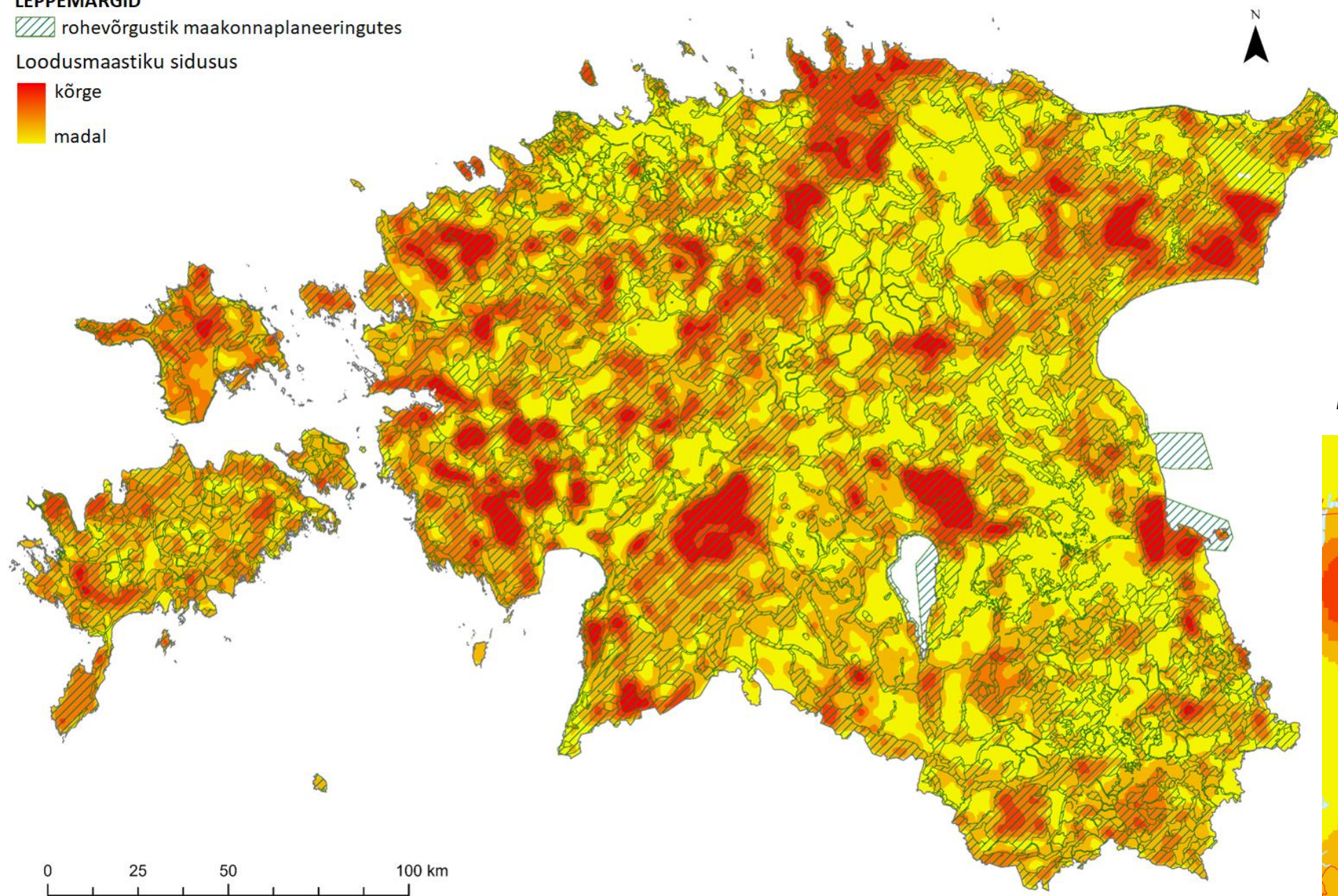
LEPPEMÄRGID

 rohevõrgustik maakonnaplaneeringutes

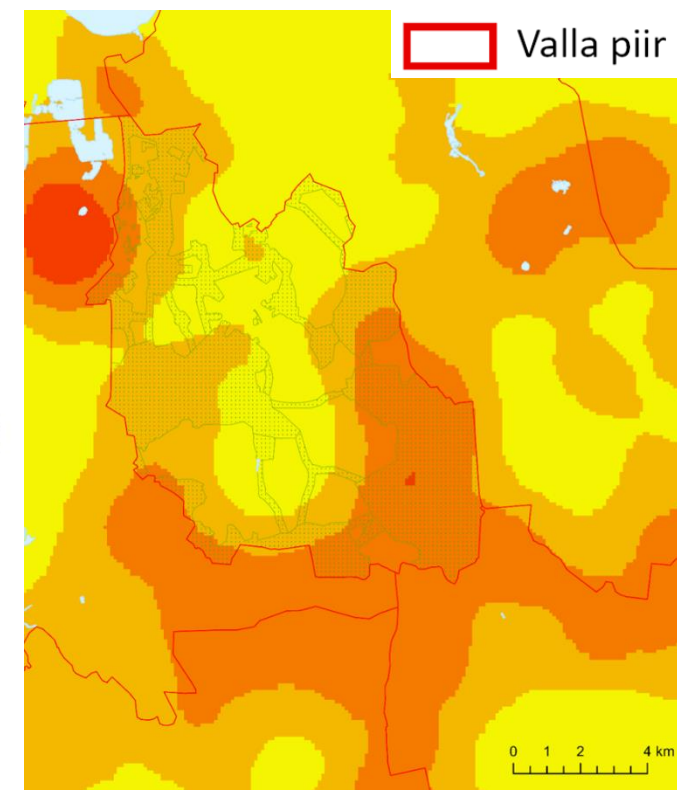
Loodusmaastiku sidusus

 kõrge

 madal

Kiili valla näide

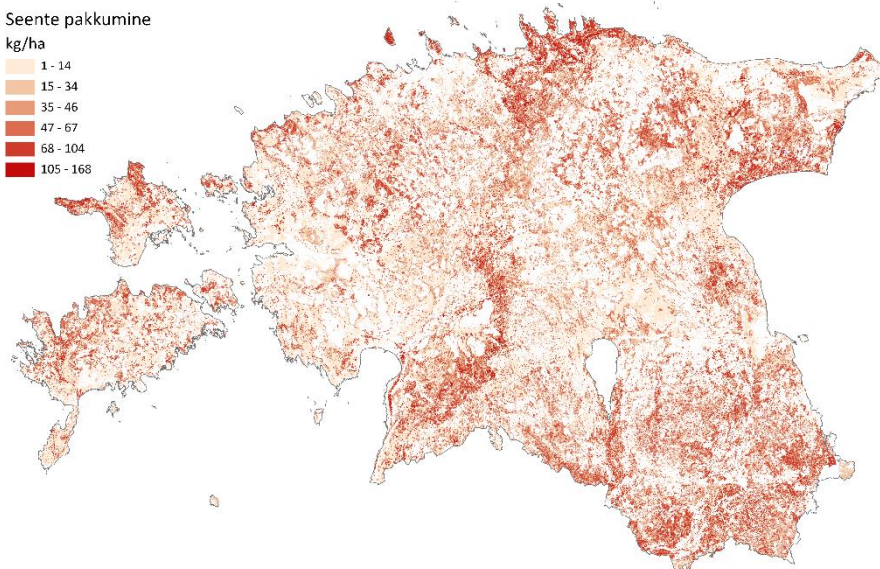
ELMEst 27 ökosüsteemiteenuse / u 70 indikaatori kaardid

<https://arcg.is/1z1i010>

N-ö
käegakatsutavad
ehk **varustavad**
hüved (nt puit,
metsloomaliha,
seened, marjad,
põllukultuurid jm)

Seente pakkumine
kg/ha

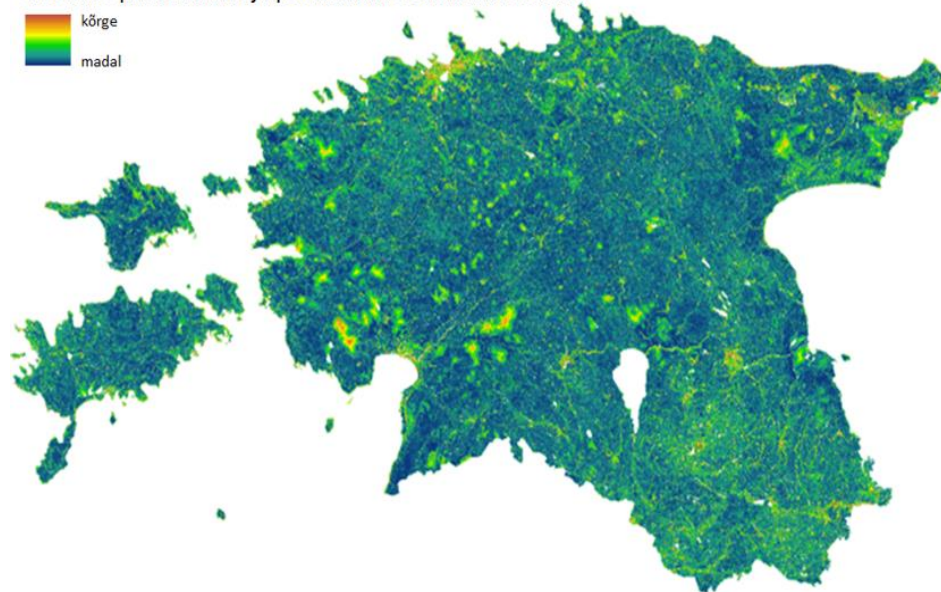
1 - 14
15 - 34
35 - 46
47 - 67
68 - 104
105 - 168

Kultuurilised
hüved – vaimne
ja füüsiline
heaolu, nt
puhke- ja
looduse ilu
nautimise
võimalused jm

Looduse pildistamine ja postitamine sotsiaalmeediasse

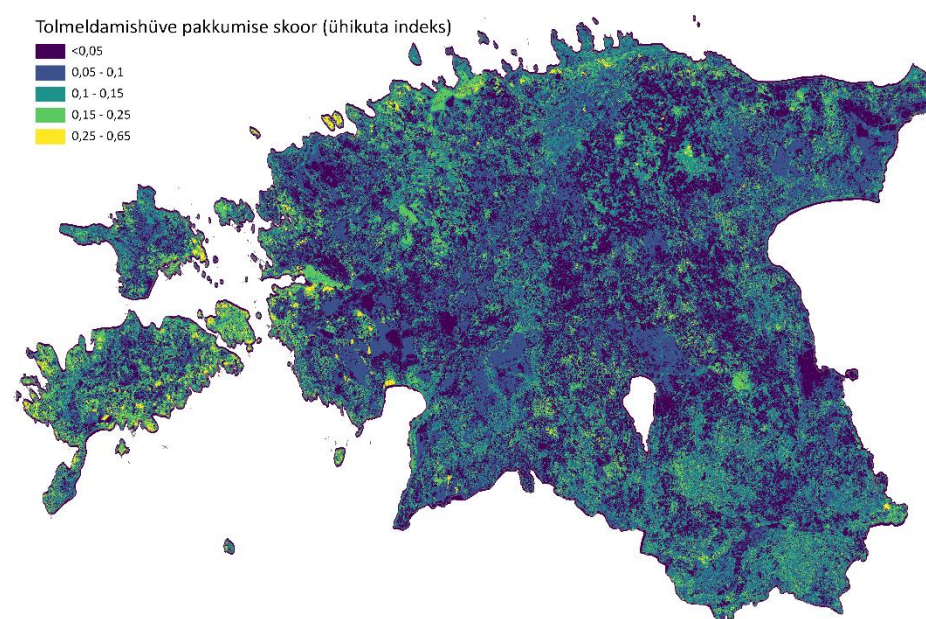
kõrge
madal

Reguleerivad ja säilitavad hüved – ökosüsteemide toimimist
tagavad baashüved (tolmeldamine, veevoogude, müra ja erosiooni
kontroll jm)

Tolmeldamishüve pakkumise skoor (ühikuta indeks)

<0,05
0,05 - 0,1
0,1 - 0,15
0,15 - 0,25
0,25 - 0,65

Summaarne C-varu
(jämejuured, tüved,
oksad)
metsapuidus

0 - 10
11 - 20
21 - 30
31 - 40
41 - 50
51 - 60
61 - 70
71 - 80
81 - 90
91 - 100
101 - 150
151 - 200
201 - 250
251 - 300
301 - 8000

Miks minna üle taastuvenergiale, milleks pingutada?

Pidurdada kliima soojenemist ja tagada, et temperatuuri tõus jääks sajandi lõpuks alla 2 kraadi.

- ✓ Energiasektor on globaalselt $\frac{3}{4}$ inimtekkelise KHG allikas.
- ✓ Riikide arv, kes on ühinenud kliimaneutraalsuse eesmärgiga, katab ca 70% globaalsest emissioonist.
- ✓ EL on kohustunud vähendama KHG heitkoguseid aastaks 2030 vähemalt 55% võrreldes 1990. aastaga.

Kuidas minna üle taastuenergiale?

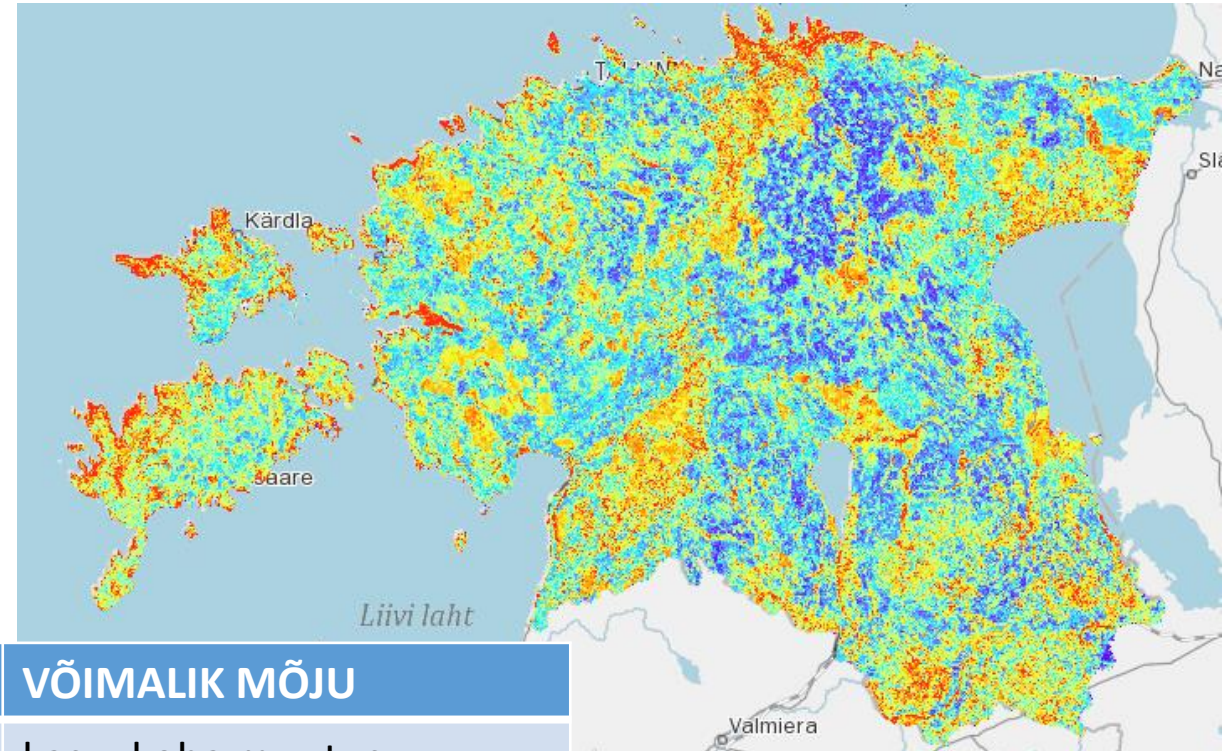

IRENES – taastuenergia ja ökosüsteemiteenuste integreerimine

Maksimeerida ökosüsteemi teenuste pakkumist ja minimeerida omavahelist negatiivset vastasmõju (konflikti).

Ökosüsteemi teenuste kuumkohad :
rohke ja mitmekesiste ökosüsteemi teenuste pakkumisega alad.

Nt

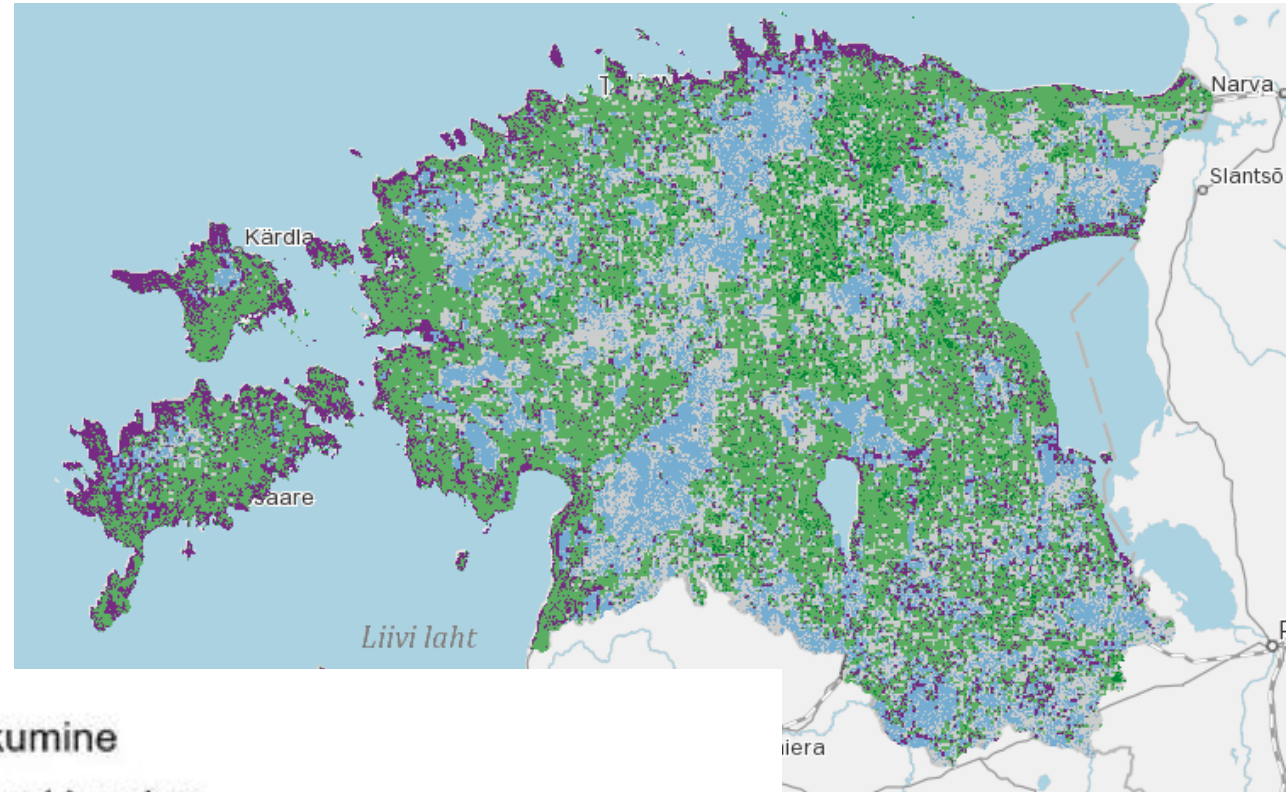
TÜÜP	INDIKAATOR	VÕIMALIK MÕJU
Varustusteenus	söögiseened, mustikad	kasvukoha muutus
Kultuuriline teenus	virgestusväärtuse ekspert hinnang	maastiku muutus
Regulatsiooniteenus	süsinikuvaru mullas; suunisliikide esinemine	veereziimi muutus

Kuidas minna üle taastuenergiale?

Kombineerides IRENES kuumkohti tuule kiiruse ja potentsiaalsete piirangutega (nt kaitsealad, rohevõrgustik) tõusevad esile tuuleenergia arendamiseks sobilikud alad.

IRENES kombineeritud kaarte peaks mõistma kui ruumiliselt täpset juhendmaterjali, mis on mõeldud toetama erinevaid planeerimisega seotud otsustusprotsesse.

- Väike tuule kiirus ja madal ökosüsteemi teenuste pakkumine
- Väike tuule kiirus ja kõrge ökosüsteemi teenuste kogupakkumine
- Suur tuule kiirus ja madal ökosüsteemi teenuste kogupakkumine (potentsiaalsed sünergia alad)
- Suur tuule kiirus ja väga madal ökosüsteemi teenuste kogupakkumine (pot. sünergia alad)
- Suur tuule kiirus ja kõrge ökosüsteemi teenuste kogupakkumine (potentsiaalsed konfliktialad)

Kasulikud lingid

1. IPCC raportid: [Reports – IPCC](#)
2. IPCC interaktiivne atlas: [IPCC WGI Interactive Atlas](#)
3. WMO raportid: [Homepage | E-Library \(wmo.int\)](#)
4. Süsinikubilansi hindamist puudutavad materjalid: [About GCP \(globalcarbonproject.org\)](#)
5. Euroopa kliimamuutustega kohanemise platvorm: [Home – Climate-ADAPT \(europa.eu\)](#)
6. Eesti kliimamuutustega kohanemise arengukava 2030: [Kliimamuutustega kohanemise arengukava | Keskkonnaministeerium \(envir.ee\)](#)
7. ELME kaardikihtide kataloog: [ELME kaardikihtide kataloog \(arctgis.com\)](#)
8. IRENES tuuleenergia arendamise kaardid: [Keskkonnateadlik iga ilmaga \(arctgis.com\)](#)

KESKKONNAAGENTUUR

taimar.ala@envir.ee

